

A educación inclusiva no CPI Aurelio Marcelino Rey García Cuntis

Miguel Louzao Outeiro

Que escola queremos?

Escola que selecciona previamente o alumnado para axustar mellor a intervención educativa ás características do mesmo

Escola inclusiva para atender xuntos alumnos/as diferentes (por cuestións de orixe familiar, capacidade, motivación, interese...)

Como atender á diversidade con medidas
ordinarias?

Como construír unha educación que non
exclúa a ninguén?

Que modelo queremos?

a. Con estrutura individualista ou competitiva

b. O alumnado aprende xunto **con** e **dos** seus compañeiros/as na aula

Mudar o paradigma

Aprendizaxe
cooperativa

Aprendizaxe cooperativa

Muda a forma de ensinar

Nova proposta metodolóxica

O/a profesor/a non é o/a único/a que ensina, senón que os/as alumnos/as en equipos de traballo cooperativo ensinan e aprenden mutuamente, cooperan e axúdanse a aprender

CPI Aurelio Marcelino Rey García de Cuntis

Alumnado

CPI Aurelio
Marcelino Rey García. Cuntis

Curso 2016-2017				
Ensinanza ☐	Nivel	Grupos	Total de nivel	Total de etapa
Educación Infantil	4º	1	20	75
	5º	2	28	
	6º	2	27	
Educación Primaria	1º	2	32	194
	2º	2	31	
	3º	2	39	
	4º	1	25	
	5º	2	38	
	6º	2	29	
Educación Secundaria Obligatoria	1º	1	24	99
	2º	1+ PMAR	26 5	
	3º	1+ PMAR	25 7	
	4º	1 EAC EAP	8 4	

Total 368

Como é o programa Cooperar para aprender/Aprender a cooperar?

- ★ O programa Cooperar para Aprender/Aprender a Cooperar (CA/AC) forma e asesora ao profesorado para ensinar ao alumnado a traballar en equipo
- ★ Baséase na aprendizaxe cooperativa como unha forma de estruturar a actividade na aula en **equipos reducidos de traballo**, nos que os/as estudantes **axudan** uns aos outros a aprender

Como é o programa Cooperar para aprender/Aprender a cooperar?

Os valores que están detrás da aprendizaxe cooperativa son:

AXUDA MUTUA
RESPECTO POLAS DIFERENZAS
SOLIDARIEDADE

Este programa é o resultado de dous proxectos I + D + I levados a cabo polo Grupo de Investigación sobre Atención á Diversidade (GRAD) da Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC)

Os tres ámbitos da Aprendizaxe Cooperativa

Ámbitos de intervención...

Gran grupo, equipos reducidos, parejas... esporádicos o estables

Dinámicas de grupo o de equipo para la cohesión, juegos de conocimiento, cooperación, distensión y resolución de conflictos...

Equipos esporádicos o estables, homogéneos o heterogéneos

Equipos estables heterogéneos (*Equipos de Base*)

Estructuras cooperativas simples
Estructuras cooperativas complejas (Técnicas cooperativas)

Recursos para organizar los equipos, planificar el trabajo en equipo y enseñar habilidades sociales

... para implementar el aprendizaje cooperativo en el aula

Ámbito A: Cohesión do grupo

- ★ A finalidade é sensibilizar ao alumnado para a axuda mutua, o respecto e a solidariedade
- ★ Para iso planifícanse unha serie de actuacións e recursos, que non son exclusivos dunha estruturación cooperativa da aprendizaxe, que poden e deben levarse a cabo aínda cando non traballemos en equipo:
 - Empréganse DINÁMICAS DE GRUPO que contribúen a crear unha conciencia de grupo.

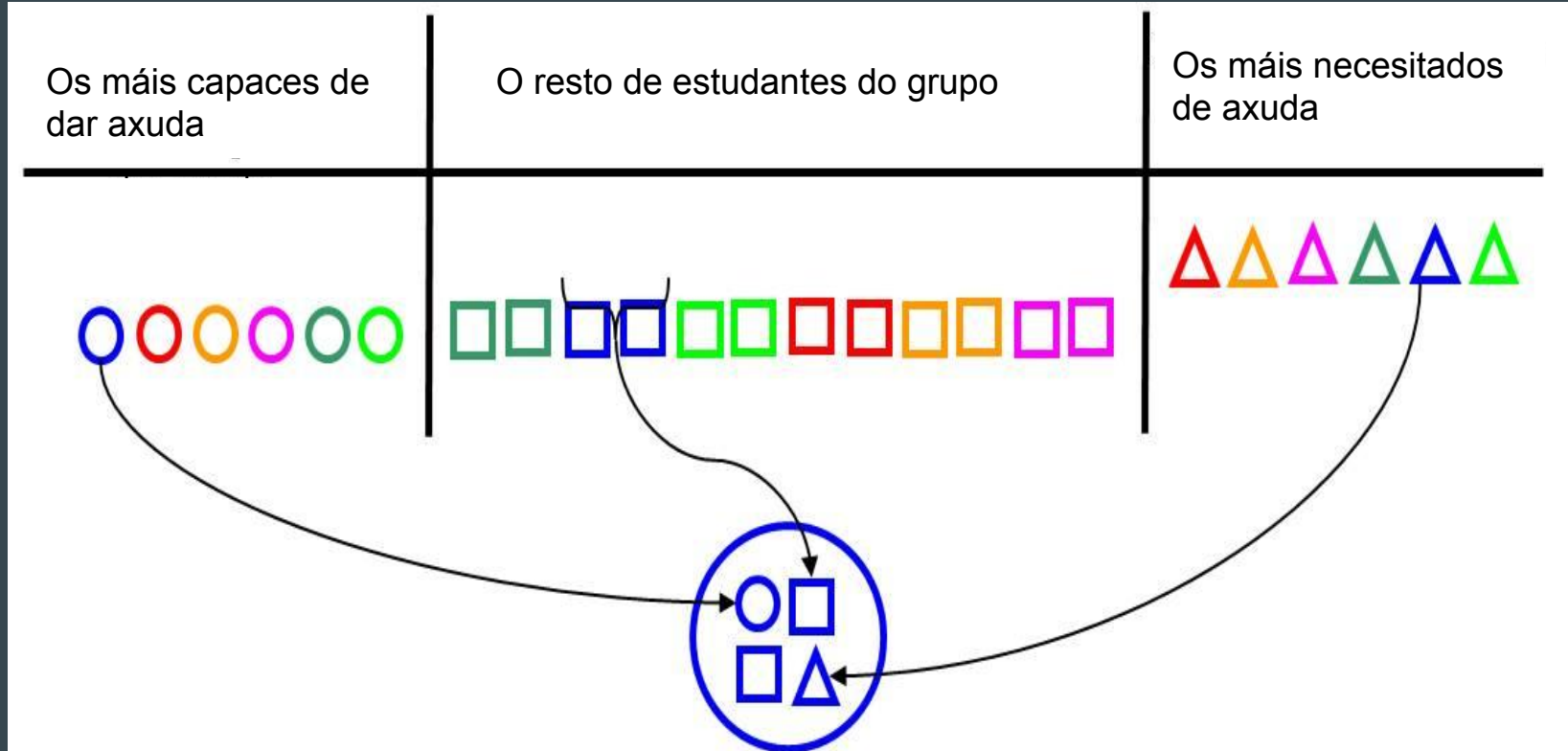
Dinámicas de cohesión do grupo

Punto feble	Dinámica de Cohesión
Que se coñezan mellor... Que interactúen de forma positiva... Para apreciarse máis, valorar aos demais e sentirse valorado por eles...	A pelota, a arañeira, a silueta, a entrevista, a maleta, o branco e a diana, as páxinas amarelas
Para preparar e sensibilizar para traballar de forma cooperativa...	Mundo de cores, cooperamos cando
Para sensibilizar aos alumnos para que participen activamente na inclusión dalgún compañeiro/a con discapacidade...	Contratos de colaboración, comisión de apoios, círculo de amigos, rede de apoios entre compañeiro
Para que estean motivados a traballar en equipo... Para convencerse de que é mellor traballar en equipo que individualmente...	Traballar en equipo, si ou non? as miñas profesións favoritas, o equipo de Manuel, o xogo da nasa
Para que tomen decisións <u>consensuadas</u>	Grupo nominal

Ámbito B: dunha estrutura da actividade individual a unha estrutura de actividade cooperativa

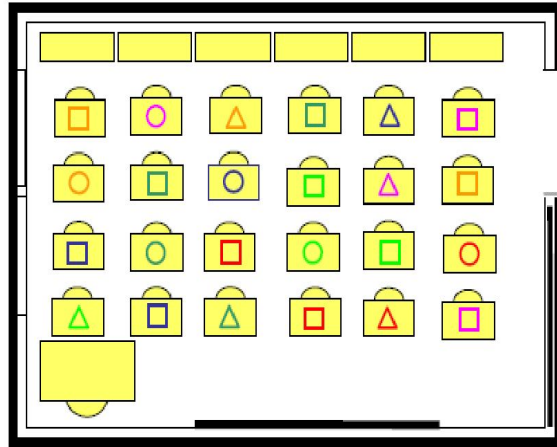
- ★ Dobre finalidade: que todos aprendan, cada un até o máximo das súas posibilidades, e ademais que o fagan traballando en equipo
- ★ Para iso planifícase a actividade de xeito que os obrigue a traballar xuntos, a contar uns cos outros, e a non conformarse até que todos os membros do equipo avancen
- ★ Empréganse **ESTRUTURAS COOPERATIVAS** que aseguran a participación equitativa de todos os membros do equipo e a interacción simultánea entre eles no momento que traballan en equipo

Equipos cooperativos

Estrutturamos a clase de forma cooperativa

CLASE ESTRUCTURADA DE FORMA INDIVIDUALISTA

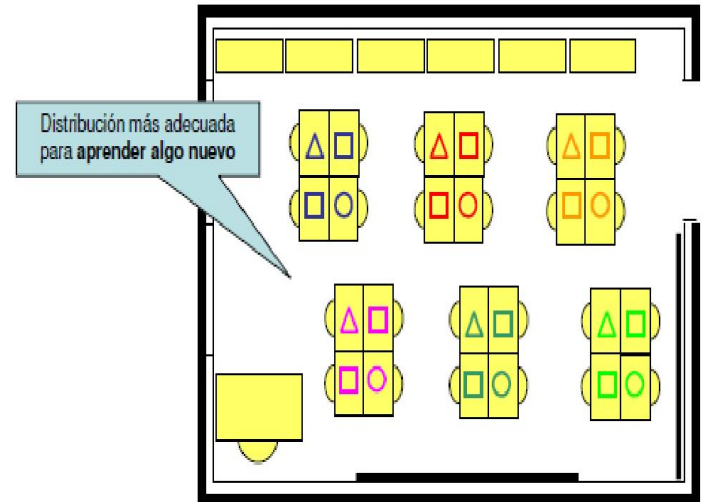
Puntos de la acción docente:

- Interacción profesorado/alumnado
- Trabajo individual del alumnado

Principales dificultades:

Es difícil asegurar la **participación equitativa** de todos los alumnos.
 Es prácticamente inviable atender la diversidad del alumnado

CLASE ESTRUCTURADA DE FORMA COOPERATIVA (Equipos heterogéneos)

Puntos de la acción docente:

- Interacción profesorado/alumnado + interacción alumno-alumno
- Trabajo individual del alumnado + Trabajo en equipo

Ventajas:

Con la utilización de una estructura determinada (p.e.: *Lápices al Centro*) es más factible conseguir la **participación equitativa** de todo el alumnado.
 Es más factible la atención a la diversidad

Algunhas estruturas cooperativas simples

- ★ Lectura compartida
- ★ Folio xiratorio
- ★ 1-2-4
- ★ Lapis ao medio
- ★ Saco de dúbidas
- ★ Xogo de palabras

Estructuras cooperativas nas Unidades Didácticas

MOMENTO DA UD	FINALIDADE	ACTIVIDADES PARA
ANTES	Axustar a programación	<ul style="list-style-type: none"> • Coñecer as ideas previas: 1-2-4, FX • Refrescar as ideas sobre o tema a partir dun texto: LC, a partir do que suxire unha palabra: XP • Facer exercicios para coñecer ideas previas: Lpc • Recordar e expoñer ideas do tema: P3'
AO INICIO	Introducir novos contidos	<ul style="list-style-type: none"> • Presentar os contidos cun texto: LC • Comprobar a comprensión dunha explicación: 1-2-4, FX • Responder cuestións: Lpc • Construír frases a partir de palabras clave: XP • Presentar cuestións que queren coñecer do tema: P3'
DURANTE	Practicar, reforzar, profundar e consolidar as novas aprendizaxes	<ul style="list-style-type: none"> • Resolver problemas, cuestións, facer exercicios: 1-2-4, FX, Lpc • Asegurar a comprensión dun texto a partir do que farán exercicios: LC • Presentar cuestións ou dúbidas sobre o tema: P3' • Construír frases que resuman as ideas principais: XP
AO FINAL	Recapitular ideas principais traballadas: síntese ou avaliación	<ul style="list-style-type: none"> • Responder cuestións, contruír frases que resuman as ideas principais do tema: 1-2-4, FX, Lpc, XP • Asegurar a comprensión dun texto que sintetiza os contidos: LC • Presentar cuestións, dúbidas despois de repasalo en equipo: P3

Ámbito C: ensinar a traballar en equipo

- ★ A finalidade deste ámbito é ensinarlles de forma sistemática e persistente a traballar en equipo como un estándar curricular máis (LOE/LOMCE).
- ★ O instrumento é o PLAN DE EQUIPO, unha “declaración de intencións” do que cada equipo se propón para un período de tempo determinado, no que se fai constar que cargo exercerá cada alumno e alumna, así como os compromisos persoais que está disposto a asumir para mellorar o funcionamento do grupo.

Plan de Equipo

NO PLAN DE EQUIPO	
Cargos	Compromisos
<p>COORDINADOR/A</p> <ul style="list-style-type: none">• Fai que se sigan os pasos da EC• Controla a quenda de palabra• ***Portavoz do equipo <p>SECRETARIO/A</p> <ul style="list-style-type: none">• Controla o ton de voz• Toma nota dos acordos• Cobre as fichas do caderno de equipo <p>RESPONSABLE DO MATERIAL</p> <ul style="list-style-type: none">• Encárgase de que se coloquen en equipo (mesas e cadeiras)• Controla que non se perda o tempo• Facilita e recolle o material <p>AXUDANTE</p> <ul style="list-style-type: none">• Dá axuda a quen o necesite• Substitúe a persoa que falte	<ul style="list-style-type: none">• Usar un ton de voz suave• Respetar a quenda de palabra• Preguntar con corrección• Compartir as cousas e as ideas• Pedir axuda con corrección• Axudar os compañeiros/as• Acabar as tarefas• Estar atento/a

Como implantar a Aprendizaxe Cooperativa no centro?

Plan de Formación Permanente do Profesorado

2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Liña 1: Atención á diversidade e ao éxito escolar	Liña 1: Atención á diversidade e cambios metodolóxicos asociados	Liña a) Programación, desenvolvemento e avaliación das competencias clave segundo os novos currículos	Liña a) Programación, avaliación e metodoloxías que favorecen a adquisición das competencias clave segundo os novos currículos
Itinerario 1: A importancia da xestión directiva na introdución de cambios metodolóxicos.	Itinerario1: A xestión do centro de cara á mellora na atención á diversidade.	Itinerario 1: Implantación dos currículos da LOMCE nas etapas de Educación Primaria e na ESO.	Itinerario 1: A aprendizaxe cooperativa como estratexia para a mellora da convivencia.
			Itinerario 2: Deseño de tarefas e proxectos.
Seminario: Introducción do programa cooperar para aprender, aprender a cooperar. Curso: Liderado compartido.	Seminario: 1. Xeneralización da aprendizaxe cooperativa. 2. Desenvolvemento do plan de mellora do proceso de ensino-aprendizaxe da xestión do centro.	Seminario: Implantación dos currículos LOMCE nas etapas de educación primaria e na ESO 2. Consolidación da aprendizaxe cooperativa na práctica docente.	Seminario: 1. Profundización na implementación da aprendizaxe cooperativa na práctica docente. 2. Deseño de tarefas e proxectos de aula, conmemoracións e plans proxecta Curso: Cooperar para aprender, aprender a cooperar.

Proceso de implantación da Aprendizaxe Cooperativa

- ★ ANO I (2013-2014): Introducción á AC
- ★ ANO II (2014-2015): Xeneralización
Plan de apoio – Plan de xeneralización
- ★ ANO III (2015-2016): Consolidación
Comisión de Aprendizaxe Cooperativa
- ★ ANOS SUCESIVOS: Profundización
Plan de Mellora

Grao de participación na Aprendizaxe Cooperativa

Profesorado e alumnado participante				
Participantes	2013/14	2014/15	2015/16	2016/2017
Coordinadores/as	1	1	1	2
Participantes Profesorado	17	21	23	23
%	38	48	53	53
Aulas participantes	14	11	11	13
%	56	50	50	59

A Aprendizaxe Cooperativa nos documentos do centro

AC NOS DOCUMENTOS DO CENTRO	AMBITO A Dinámicas de Cohesión	AMBITO B Estruturas Cooperativas	AMBITO C Plan de Equipo
Proxecto Educativo	Liña metodolóxica do centro		
NOF	Comisión de Aprendizaxe Cooperativa		
Plan de Convivencia	Actuacións: consolidar a metodoloxía da aprendizaxe cooperativa como estratexia de mellora da convivencia pola contribución ao desenvolvemento das competencias sociais e comunicativas		
<u>PAT</u>	Bloques de contido: acollida, integración no grupo	Actividades de calquera bloque de contido	Bloques de contido: funcionamento do grupo
PXAD	Metodoloxía baseada no traballo colaborativo en grupos heteroxéneos-titoría entre iguais, aprendizaxe por proxectos,...Educación infantil Educación primaria ESO Equipos docentes		
Plan de acollida	<u>PAT</u>		
Plan de absentismo			<u>PAT</u>
Programacións didácticas	4. Concreción para cada estándar: procedemento (observación sistemática) e instrumento de avaliación (rúbrica do Plan de Equipo) 5. Concrecións metodolóxicas: traballo en grupos reducidos 11. Medidas de atención á diversidade: medida ordinaria e tamén para os reforzos e apoios		

DAFO da Aprendizaxe Cooperativa?

Debilidades

- Non todo o profesorado do centro participa do PFPP nin do desenvolvemento da Aprendizaxe Cooperativa nas aulas
 - Resistencia do profesorado a cambiar a súa metodoloxía de traballo, e a asumir o esforzo que supón
 - Aulas con problemas para desenvolver a Aprendizaxe Cooperativa
- ★ Pero estamos o 53% do profesorado!
 - ★ E participan o 59% das aulas!

Ameazas

- Ideoloxía competitiva e individualista de moito alumnado e familias que impera na sociedade
- Susceptibilidades dalgunhas familias polo novo enfoque proposto
- Reticencias á incorporación ao proxecto do profesorado (desinterese, descoñecemento...)
- Mobilidade do profesorado formado

Fortalezas

- ★ A participación do profesorado (53%) e a implantación por aulas (59%)
- ★ Compromiso do Equipo Directivo na práctica e na plasmación do cambio de rumbo nos documentos do centro (PE, PXA...)
- ★ Coordinación da Xefa do Departamento de Orientación
- ★ Coordinación para traballar entre todo o alumnado do grupo: á hora de acabar, de intervir...
- ★ Alumnado máis autónomo (na toma de decisións, participación...) e con menos medo ao fracaso
- ★ Mellora no clima de convivencia na aula

Oportunidades

- ★ Implantación similar nas tres etapas educativas
- ★ O profesorado en xeral non presenta oposición: segue diferentes ritmos, diferentes velocidades, pero todos traballamos conxuntamente co mesmo fin
- ★ O alumnado demanda traballar con estruturas cooperativas: desfrutan traballando na clase (o que non é incompatible co esforzo), todos/as son capaces de explicar algo coas súas propias palabras...

Conclusións

- ★ **Novo paradigma** para alumnado e profesorado: aprender a cooperar para a vida vs competencia e individualismo
- ★ Crea comunidade educativa: cohesiona alumnado, profesorado e familias
- ★ Todo o alumnado sae beneficiado desta nova metodoloxía
- ★ Implantación viable a todo tipo de centro e todas as etapas educativas

Graciñas